

18. Krisztus keresztyében beteljesedett a megváltás. – Nem. Krisztus keresztye által teljesült Kaifás akarata, s példát kaptunk rá, hogy halálbüntetés ellenére is hűségeseknek kell maradnunk Isten parancsaihoz.

19. Jézus a maga szenvedései és halála által él abban, akit így szeretett, az emberben. – Nem. Csak abban az emberben él Jézus, aki maga is úgy viselkedik, mint Jézus.

20. Titok, hogy Krisztus minden ember királya. – Nem, hanem tévedés, mert Jézus csak azoknak a királya, akik Hozzá hasonlóan viselkednek.

21. E hűz tétel erejében igaz, hogy amit másokkal szemben teszünk, azt tesszük Jézussal is. – Nem. E hűz téves tétel ellenére igaz ez az állítás.

Egy másik mai tanszékvezetőhöz odament harminc esztendővel ezelőtt az ilyesfajta tételek miatt egy fiatal Bokor-tag, és ezt mondta neki: Tisztelendő úr, Jézus nem ezt tanította. A válasz erre ez volt: Jézus néptanító volt, én pedig teológiai tanár vagyok. E válasz ellenére az a fiatal ember azóta sem váltott át a néptanítótól a teológiai tanárhoz. Adjunk hálát érte az Istennek.

Egészen más kérdés, hogy a szeretet-Isten, hogyan mondhat valakiket átkozottaknak. Azt gondolom, hogy ez ugyanaz mint a balga, a bolond. Magukat teszik bolonddá. Magukat teszik átkozottá. Isten mondhatná róluk azt is, hogy szerencsétlenek. Mindez csak következménye a szabad akaratunknak. Ezt pedig azért adta nekünk Isten, hogy részesei lehessünk az ő szentháromsági szeretet-életének. Már itt is, a Földön. Halálunk után pedig odafent Nála, az örökkévalóságban. Amen.

Nem. Még hozzáteszem Arany János egyik utolsó versét. Egy nagyon rövidet, egy négysorosot. Az a címe, hogy

Sejtelem

Életem hatvanhatodik évében

Köt engem a Jóisten kévébe,

Betakarít régi rakott csűrbe,

Vet helyemre új gabonát cserébe.

Életem, nem tudom, hányadik évében szólít magához engem a Jóisten. Csak annyit tudok, hogy egyelőre még nagyon jól érzem magam köztetek. Ha ez megváltozik, akkor kérem fogom

Őt, hogy engedjen már engem is odaátra azok közé a testvéreim közé, akik már hazajutottak.

Most az Amen.

LENGYEL EMESE

JÉZUS NEM RÁNT KARDOT, A MESEHŐS IGEN

BÁLINT PÉTER A VARÁZSMESÉKBEN FELLEMLHETŐ JÉZUS-MINTÁZATOKAT KUTATTA

A vallásos meséket úgy kell értelmezni, mint a példázatot – véli Balint Péter József Attila-díjas író, egyetemi tanár, irodalmár, mesekutató, akinek ebben az évben két fajsúlyos tanulmánykötete is napvilágot látott a Magyar Napló–Írott Szó Alapítvány gondozásában. Az ünnepi könyvhétre megjelent Meseértelmezések című egy válogatás a szerző elmúlt évtizedben közölt tudományos írásaiból, míg a Jézus-mintázatok a népmesékben hiánypótló monográfia.

– **Két figyelemre méltó kötete jelent meg 2022-ben. Miben hasonlítanak vagy éppen különböznek egymástól a könyvek?**

– Véletlen, de mindkét kötetben tizenhat-tizenhat tanulmány olvasható. Az első, a nyáron megjelent Meseértelmezések tanulmánykötet az elmúlt évtized írásaiból készült válogatás, melyet a lányom, Balint Zsuzsa folklorista közel ötven szövegből készített el. A második, a Jézus-mintázatok a népmesékben önálló monográfia, s az elmúlt három év termése. Elsősorban nem is teológiai és irodalmi, hanem nagyon sok más: folklorisztikai, történelmi, filozófiai aspektusból közelíték a varázsmesékhez. Azt vizsgáltam, melyek azok a főbb bibliai történetek, motívumok, amelyek megjelennek ezekben a szövegekben, s nagyon sok hasonlóságot véltem felfedezni a mesehősök és Jézus élete, tevékenysége, tanítása között. A munka összetett volt: egyrészt meseszövegeket vetek össze ókori vallási szövegekkel, zsidó forrásokkal, középkori dokumentumokkal, másrészt az elemzés során alkalmazok minden olyan néprajzi és vallási ismeretet, melyekre irodalmárként szert tettem az elmúlt évtizedekben.

– **Milyen szinten és módon fedezhető fel a mesehősök és Jézus alakja és élete közötti hasonlóság vagy éppen ellentét?**

– Először is érdemes kiemelni, e bizonyítható hasonlóság azt tükrözi, hogy a parasztember a templomban a prédikáció során hallott bibliai történetekből képes volt bizonyos témákat átültetni a saját gondolkodásába, a saját maga által alkotott szövegekbe. Megjelenik például a csodás születés, a rejtett gyermekkor, a tanítás. De nemcsak rokon vonásokat találhatunk Jézussal, hanem számos olyan mozzanatot is, amikor a parasztember félreértelmezi Jézus beszédeit és tevékenységeit. Többek között ilyen a csodás gyógyítás esete, Jézus a vallásos szövegben nem mint csodadoktor jelenik meg. Láthatjuk, hogy a mesemondó által képzelt világában a csodás gyógyítást végzők a mágusok, akik éppen úgy viselkednek, mint Jézus, a parasztember többnyire tanítónak, csodatevőnek, jobb esetben rabbinak vagy akár még mágusnak is képzeletben az alakját. Hamar világossá vált számomra az is, hogy a népmesékben sokkal több Jézus-mintázatot lehet azonosítani, mint például tette azt az amerikai folklorista Alan Dundes, aki a mitikus hősökkel vont párhuzamban feltételezett két-három ilyen vonást. Kutatásait végiggondolva több ellentmondást is felfedeztem. Az egyik ilyen teológiában is vitatott téma, hogy Jézus alászállt-e a poklokra vagy sem. De érdekes megnézni azt az eltérést is, hogy míg egy-egy mesehős kardot ránt, tudjuk, Jézus nem.

– Milyen egyéb hasonló témahasadásokat fedezett fel a varázsmesékben, melyek Jézus alakjához kapcsolódnak?

– Lényeges eltérés többek között, hogy Jézus a korabeli zsidó szokással ellentétben agglégény, ám a mesehős, Márk evangelista házassági intelmeit megtartva, megnősül. Jézus nem szeretne „király” lenni, de a varázsmese hőse megszerzi a királyságot s helyreállítja a rendet. S mint tudjuk, a hőst nem úgy temetik el, mint Jézust, s nem is támad fel. De hasonló eltérést mutat a szeplőtelen vagy szűz fogantatás eleme is: a mesemondó és a közönség nehezen tudja ezt elképzelni, helyette jelenik meg a történetben a csodás születés, amikor valamilyen állattól – például lótól, juhtól, tehéntől – vagy éppen valamilyen növényi magtól születik meg a gyermek. Elmondható – ahogy azt az eltérések is mutatják –, hogy amit a parasztember nem tudott elképzelni, azt a saját maga által teremtett képzeletvilághoz igyekezett igazítani.

– A komplexebb történeteket miként sikerült feldolgozniuk a parasztembereknek

– Sokszor elfeledjük, de körülbelül az 1920-as évekig a falvakban szinte kötelező volt templomba járni, s nem csak vasárnap. De tudjuk azt is, hogy egészen a szekularizáció idejéig Isten létezése, teremtő és büntető hatalma nem lehetett vita tárgya, sőt sokszor bélyegezték bolondnak azt, aki nem hitt Istenben. A befogadást azonban könnyítette az, hogy pár évszázaddal ezelőtt a magyarországi prédikátorok is arra kényszerültek, hogy gyakorlatilag a hétköznapi nyelven, tehát ne csak latin nyelven beszéljenek.

Egyszerűen rájöttek, hogy másképpen igencsak nehéz meggyőzni a híveket, s a prédikációkba – mivel az emberek között éltek – beépítették a parasztemberek mindennapi problémáit is. Tudták, hogy az embereket elsőként a fülükön keresztül kell megragadni, ez lesz az értelemhez, szívhez való eljutás módja. Meg kell tehát nyerni a parasztembert, ugyanis a hivatalos egyház tanítása nagyban eltér attól, amit az emberek a hétköznapi életben vallanak és gyakorolnak. Ugyanakkor az is igaz, hogy a templomban hallott történeteket nem tudta a parasztember teljesen, minden részletében és mélységében felidézni. Így a legtöbb összetett történetet szétdarabolta, majd különböző mesetípusokba sorolta (lásd a József-történetet), s három-négy tematikát variált, használt nagy szeretettel és gondnal. A vallásos vonatkozás miatt pedig e szövegeket úgy kell értelmezni, mint a példázatot. Nem feledkezhetünk meg a mesemondók szerepéről sem, amivel a Jézus-kötetben hosszasan foglalkozom, hiszen sok mesemondó a közösség tanítómentereként tartja magát számon.

– Milyenek kell elképzelni egy mesemondó alkalmát?

– A mesemondás egy rendkívül eleven műfaj, ahol a hallgatók nem passzív, hanem aktív részesei az eseménynek. Van, hogy a résztvevők közbeszólnak, énekelnek vagy éppen táncolnak. A mondás valójában egy performansz, ahol a mesemondó – aki rendkívül színes, komplex tudással rendelkezik – által elmondott meseszöveget is állandóan változik a jelenlévők közösségétől függően. A mesemondó maga is ismeri a parasztember problémáit, így beleszövi a történetekbe ezeket az egyéni tapasztalatokat is. Egy-egy ilyen mesélés akár öt-hat vagy még több órán keresztül tart. Amikor a családokban elterjedtek a tömegkommunikációs eszközök – a rádió, majd később a televízió –, a hosszú mesék hamar rövidültek, hiszen az embereknek másra lett igényük, így pedig megváltozott a mesékhez való viszonyuk is: hitelüket és érvényességüket veszítették.

TURIÁK ILDIKÓ

**ISTEN ORSZÁGA ÉS
MAGÁNTULAJDON?**

(3.)

3.6. Csatlakozási lehetőség, nem csak hősöknek

Isten elgondolása nem kíván tőlünk emberfelettit, lehetetlent. A kétarcú főparancs így szól. "Szeresd Uradat, a te Istenedet... és szeresd felebarátodat, mint önmagadat"(Mt 12,29-32).

Az önmagunk iránti szeretetben mérce igazán nincsen túl magasán. Sem jobban nem kell, sem kevésbé nem elegendő felebarátainkat, azaz minden embertársunkat szeretni, mint ahogy magunkat is szeretjük. Olykor természetesen, s nem is ritkán már önmagunk